

Становище

за докторската дисертация на Боян Валериев Балев

на тема: „Новите пътища на социалдемократията – сравнителен анализ

между „Третия път“ на Британската лейбъристка партия и „Новия център“ на Германската социалдемократическа партия“

От доц.д-р Мария Пиргова, катедра „Политология“

Софийски университет „Св.Кл.Охридски“

Дисертационният труд е в обем 226 страници със структура увод, четири глави, заключение и библиография. Използваните източници са 117, 40 на български и 77 на чужди езици. Видът и структурата на дисертацията отговарят на формалните изисквания за защита. Положително впечатление прави подробното съдържание на всяка глава. Проблемите са формулирани като подзаглавия на главите съдържателно, логично и исторически коректно. Този подход говори за яснота на преследваните изследователски цели на дисертанта.

Темата представлява научен и практически интерес към един от значимите периоди в развитието на европейската социалдемократия. „Третият път“, свързан преди всичко с английските лейбъристи Тони Блеър и Антъни Гидънс, както и „Новият център“ в германската социалдемократия, представен предимно в управлението на канцлера Герхард Шрьодер са едни от най-дискутираните теми и сравнения като предложения за обновление на социалдемократическите теории в условията на глобализация се свят в края на 20 век и началото на 21 век.

Авторът се опира на дискусиите в българската левица по темата, специално на изследванията на Добрин и Лиляна Каневи, проф. Г.Карасимеонов, проф. Ал.Томов и др. Към българските автори се прибавят научните мнения на авторитетни западни автори – Томас Майер, Антъни Гидънс, Драйвър, Мартел, Слоум и др. Критично са анализирани документите на изследваните партии, както и общи документи на социалдемократията. Многообразието от литературните източници и самостоятелният анализа на партийни документи в сравнителен план са един от приносите на работата.

Хипотезите на изследването са свързани с новите процеси на глобализацията, които извеждат на преден план необходимост от адаптация на социалдемократията партии, особено когато са регистрирани и изборни загуби. Това налага да се търсят промени в посока на либерални решения, които в сериозна степен са подсказани и от политиките на

Демократическата партия в САЩ при президента Бил Клинтън. Лявото и дясното като основни опоненти отстъпват пред новата политическа двойка, която чертае основния конфликт по линията национално – глобално.

Боян Балев е базирал научния си труд на сериозен исторически подход. За характеристиката на съвременните процеси от значение е развитието на сравняваните партии в различните периоди – от възникването им до Първата световна война, между двете световни войни, влиянието на кейнсианството и политиките на социалната държава, както и дългия период на опозиция, в който традиционните десни партии в Англия и Германия задържат политическата инициатива.

Краят на ерата на благоденствието и настъплението на либерализма води, според автора до отстъпление на левицата от традиционните леви идеи и възникването на „Третия път“ и „Новия център“. Това е обектът на втората глава на дисертацията. Резултат от сближаването на идеите на лейбъристите и германските социалдемократи е общият документ на двете партии, приет през 1998 г. „Европа: Третият път/Новият център“, известен като документа „Блеър-Шрьодер“. Идеологическата посока на сближаването на двете партии е „социалната справедливост“ като равенство на възможностите. Възприета е ценността „пазарна справедливост“. Ключовата формулировка на документа е: „ние подкрепяме пазарната икономика, но не и пазарното общество“. Тя поставя новата социалдемократия в либералния център и заедно с това оставя мост към намесата на държавата, която би трябвало да не позволява пазарът да овладее цялото общество. Има стремеж към коригиране на бюрократичните политики на държавата в икономиката, което се налага от силната конкуренция, която не може да се отстоява от националната държава и то в традиционно леви. Авторът се ориентира в трудната сплав от идеологически решения. За него новите идеи дават възможност за различни интерпретации – от „социализма на предлагането“ през „левия неолиберализъм“ до „левия монетаризъм“. Затова новите идеи на социалдемократията са определени като „десен завой“, който се представя от десницата като безалтернативен до финансовата криза през 2008 г.

Идеите на „Третия път“ и „Новия център“ са част от реалната политика, която водят правителствата на Блеър и Шрьодер. Тази част от работата на Боян Балев е особено интересна. Тя представлява анализ на данъчната политика в условията на глоболизиращия се капитал и подходите на левите във време, в което бизнесът изнася производството си в страни с евтина работна ръка и оказва натиск върху държавната политика с претенции за по-ниски данъци. Новите решения изглеждат като наложени от глобалния пазар, лявото трудно може да запази левите социални политики. По отношение на косвените данъци се търсят облекчения на наемния труд. Заедно с това глоболизирането на наддържавния капитал, новите условия на труд

и технологии са предизвикателство за цялата социална система на капитализма. Първото, макар и ограничено повишаване на данъците на най-богатите в Англия става по времето на Гордън Браун през 2010 г. след 12 годишно управление на лейбъристите. Едновременно с тази почти „малка революция“ вече започват да се развиват процеси на сериозно олевяване в редовете на лейбъристите. Стига се до радикална преоценка на „Третия път“ с избирането на лидера Джеръми Корбин.

Давам данъчната политика като пример за последователния и аналитичен подход на автора при разглеждането на отделните политики на правителствата на Блеър и Шрьодер, които най-силно илюстрират адаптацията на социалдемократията към новите глобални процеси и заедно с това нейните вътрешни противоречия, водещи към нови развития вътре в партиите. По такъв начин в дисертацията са разгледани политиките за борба с безработицата, преквалификацията на трудовия пазар, икономиката на знанието, насърчаването на предприемачеството и др.

На социалната политика е отделена четвърта глава. Тя е показателна за търсенето на действително трети път за смекчаване на противоречията между труда и капитала. Тони Блеър се стреми към приемственост с татчеризма. Това специално личи в политиката към трейдюнионите, които лейбъристите нямат намерение да възстановяват. В Германия по подобен начин Шрьодер на думи толерира колективните трудови договори, но на практика силно орязва влиянието на традиционните тарифни преговори, водени в края на всяка година между работодатели и профсъюзи. С промяната на отношението си към профсъюзите „третият път“ и „новият център“ на практика променят трудовите отношения по посока на т.н. „гъвкавост“, която не е в интерес на труда. Тази „гъвкавост“ в трудовите отношения беляза голямото настъпление на неолиберализма в икономиките на западния капитализъм и послужи за подобни „гъвкави“ отношения в неолибералните политики на Европейски съюз.

Мога да се съглася с приносите на автора, описани в автореферата. Сравнителният анализ, който е направен дава възможност за сериозен научен поглед към процесите на развитие на социалдемократията в годините на глобализацията. Много процеси в българската социалдемократия могат да бъдат обяснени с идеологическите търсения на европейските партии от същото семейство. Поведението на ПЕС и редица политики в ЕС могат да бъдат разбрани в светлината на изводите на Боян Балев. Затова аз смятам, че работата му има ценно място в българските полититологични изследвания. Досега дисертантът е направил и редица публикации по темата, които правят впечатление със своя научен стил.

Дисертантът е показал качества на изграден научен работник. Аз бих препоръчала в следващите си публикации по темата той да разшири полето на изследване по посока на новите технологии и проблемите в трудовите отношения, както и мястото на профсъюзите в тях. Това

са част от големите предизвикателства на глобализацията, които имат огромна нужда от силна научна интерпретация и аз не се съмнявам, че Боян Балев има всички качества за това.

Като научен ръководител на Боян Балев мога да изкажа своето удовлетворение от работата с него. Той се прояви като самостоятелен изследовател със свои изводи и като добър преподавател в задължителната образователна практика на докторантите.

Предложеният дисертационен труд би бил полезен като публикация за цялата научна общност.

Предлагам на уважаемите членове на научното жури да гласуват за присъждането на Боян Валериев Балев на научната и образователна степен „доктор“ по политология.

Доц. д-р Мария Пиргова